גליון
באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן** שליט"א

בהעלותך

מכון
באר האמונה

תוכן הענינים

פרשת בהעלותך

ותחתוך קצבה – לא תועיל לו הוספת או מיעוט השתדלות.. א

ואנכי לא ידעתי – שלוות הנפש מתוך אמונה בה' מבלי דעת כל תכנית ו'פלאן'.............ב

על מחנהו ועל דגלו – לכל איש מצב ומעמד לפי תפקידו בעולמו.................................ה

את משמרת ה' שמרו – עבודת ה' כפי רצונו ית'.. ו

במראה אליו אתוודע – התגלות הבורא דייקא מתוך החשיכה וחשיבות העבודה בזמן זה .... ח

הטוב והמיטיב – להיות מיטיב לישראל ולהביט עליהם בעין טובה..............................יא

הוה זהיר - משנה זהירות בבין אדם לחברו ובפרט בענין הדיבור ....יב

ואותי יום יום ידרושון – לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו .... יג

ישמחו במלכותך שומרי שבת – השיר והשבח ביום שב"ק ....טו

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת בהעלותך

ותתוך קצבה – לא תועיל לו הוספת או מיעוט השתדלות

בפרשתן (ח ב), בהעלותך את הנרות, ובמדרש (במ"ר טו ו) 'זהו שאמר הכתוב (תהלים לד י) יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליראיו', וצריך ביאור מה שייכות פסוקים אלו להדדי. וביאר הרה"ק ה'תפארת שמואל' מאלכסנדר זי"ע (אות ה) כי הנה מצינו במנורה לגבי ה'נר המערבי', שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים (שבת כב:), והרי לך שתי נרות העומדים בסמיכות זה לזה, בשניהם הטילו אותה מידת שמן, האחד יכבה בבוקר ומשנהו יבער עדי ערב שלמחרתו, ומכאן תראה בעליל על האמונה בהשי"ת, אשר ממנו כל המעשים, וכל השתדלות שבעולם אינה מעלה ואינה מורידה מידי, אלא עצת ה' היא תקום, וכפי אשר נגזר עליו מלעילא כך יקבל קצבתו.

ומכאן ילמד אדם לעסקי פרנסתו שמזונותיו קצובים לו מן השמים, וקל וחומר שלא יעשה השתדלות שלא ברצון השי"ת, כי בכל אופן שהוא לא תועיל לו ההשתדלות להרבות פרנסתו. ובזה יתבאר דברי המדרש על נכון, שמפרשה זו של הדלקת נרות המנורה נלמד כי 'יראו את ה' קדושיו', ושלא לעבור על רצונו, 'כי אין מחסור ליראיו', ולא תיגרע הימנו פרנסתו על שלא עשה אותה השתדלות שאינה ראויה[א].

וכך איתא בזוה"ק (ח"ב סב:-סג.) על הפסוק בפרשתן (יא ח) 'שטו העם ולקטו וטחנו ברחיים או דכו במדוכה ובשלו בפרור... והיה טעמו כטעם לשד השמן'. וז"ל. מאי שטו, שטותא הוו נסבי לגרמייהו בגין דלא הוו בני מהימנותא, ותרגומו, היו מבני ישראל שבאותו הדור שאחזו ובחרו ללכת בדרכי שטות, ומהי שטותם, 'לקטו, טחנו, דכו ובשלו'. וכל זה היה להם כי לא הייתה תוקף אמונתם כראוי. כלומר, שאילו היו מ'בני האמונה' היו מאמינים שמאכלם יגיע לפיהם כשהוא מתוקן וראוי למאכל אף אם לא יתייגעו עליו כ"כ, לטוחנו בריחיים ולדוך במדוכה[ב].

א. רבו האנשים החושבים שיפסידו את פרנסתם אם יתעכבו עבור תפילה במניין או לשיעור קבוע בקביעת עתים לתורה, **כי יאחר לעבודתו וה'בוס' יביט עליו בעינים רוגזות**, או אם הוא 'בעל הבית' בעצמו (עצמאי) הריהו חושש שיפסיד קונים וכיו"ב... ובאמת, עליו להשריש ולקבוע בלבו כי החושב כן טועה ביסוד האמונה בה', שהרי אמר הקב"ה 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דב"ר ד ה), **בפרט אחר שיתבונן שהקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים – לא הבוס, ולא ה'קונים'**, והיאך ייתכן שהמקיים רצון קונו יגיע מכך לידי הפסד כלשהו (אף שבוודאי על האדם לקבוע סדר היום שיהא נכלל מתורה ועבודה ביישוב הדעת, ולא בחפזון – תחת 'איומי השעון' שהזמן מאוחר... והרי ברצון הטוב עם מחשבה טובה יש ביד כל אחד לסדר לעצמו סדר יום כזה, מ"מ אם איקלע למצב שעומד לנגד שני ברירות... ידע מה להעדיף על פני מה...).

ויבטח באלוקיו שיספק לו כל צרכיו לטובה. כי אף ש'ההשתדלות' מותרת ואף רצויה, מכל מקום עליה להיות במידה ובמשורה, וכל שהאדם ממעט בה מתוך אמונתו בבוראו, אינו אלא מרוויח להיות ידו על העליונה, להרוויח בכבוד את פת לחמו ואף להחזיק בקדושה של מעלה ולהתקשר אל אביו שבשמים... משל ממציאות הדברים בביצה (בלאטע) טובענית, שמדרך הטבע הבוץ רך עד מאד, וכל אשר יפול לתוכה ישקע ויטבע בה ל"ע. מה יעשה האדם המוצא עצמו עומד בתוככי בוץ כזה – לא יניע אבר ולא יזוז ממקומו אלא יעמוד על עמדו מבלי עשות מאומה, ואז עדיין יהא ביד העומדים מבחוץ לבוץ להצילו, אבל אם ינסה בידיו וברגליו 'להציל' עצמו, יפול ויטבע בבוץ יותר ויותר. כיו"ב לגבי עסק הפרנסה – בוץ גדול וקשה הוא, ורק אם יעמוד על עמדו מבלי לעשות **פעולות מיותרות** יהא שייך להצילו... אבל אם יעשה פעולות מיותרות הריהו בחזקת סכנה ל"ע...

מעין זאת אמרו לבאר כי מחוקי הטבע – הנכנס לתוככי 'ים הגדול', אם יפעל בידיו וברגליו (כשאינו יודע את מלאכת השחיה ולא למד לשוט במים) מיד ישקע כל גופו בעמקי הים. משא"כ כשיפול ה'מת' למים יצוף ויעלה מעל פני המים. והיינו, שדייקא תנועות ידיו ורגליו של האדם הנלחם עם גלי הים גורמים לו לשקוע יותר ויותר. על כן, המת המוטל במים כאבן שאין לה הופכין ואינו עושה תנועות **משונות** בידיו וברגליו, אינו שוקע אלא צף ועולה.

והנמשל מובן, המשתדל לפרנסתו רק כפי הצורך כאותו ה'מת' שאינו יכול להניע אבר אחד מעצמו, הרי זה יצוף ממעל המים (מי העולם), אבל אם יתעקש לעשות פעולות שונות יותר מכדי צורכו מסוכן הוא ליפול למצולות ים.

ב. כתב רבינו ידעיה הפניני (מבחר הפנינים שער האמונה אות ד) אילו היה אחד בורח מטרפו כאשר הוא בורח מן המוות, היה טרפו רודף אחריו יותר ממנו וממהר להשיגו.

עוד נתבאר שם, כי המן היה מעלה ריח גן עדן, כי מקום ירידתו מן השמים היה דרך ה'גן עדן', גם היו בני ישראל מרגישים בו כל טעם טוב שבעולם, וכל זה לא היה אלא למי שלא היה טורח בו טרחה יתירה, אבל אלו שטחנו בריחים וטרחו למעלה מהנצרך לא היו טועמים בו אלא כאותו הטעם שנאמר כאן בפסוק 'והיה טעמו כטעם לשד השמן' ותו לא מידי. נמצא כי ב'דאגתו' של אדם מתוך חסרון אמונה אינו מרוויח מאומה (ולא עוד, אלא שמפסיד לעצמו)[ג].

ואנכי לא ידעתי – שלוות הנפש מתוך אמונה בה' מבלי דעת כל תכנית ו'פלאן'

בפרשתן (ט יט-כב), 'ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו, ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן וגו', ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו, או יומיים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכון עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו', וקצת צ"ב מדוע האריכה התורה לתאר את סדר ה'חנייה', ולאידך לא מצינו שום רמז בפסוקים כמה זמן היה נמשך ה'מסע' ממקום למקום, ומה 'מעלה' יש ב'ויחנו' יותר מב'ויסעו'.

ומבאר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, שהנה בוודאי בני ישראל היו רוצים לנסוע תיכף ומיד לארץ ישראל בלא להתעכב זמן רב במדבר 'בארץ לא זרועה', שהרי באותה שעה עדיין לא נגזר עליהם לשבת במדבר ארבעים שנה, וכל 'חניה' ועצירה עיכבה אותם מלהגיע למקום חפצם לארץ נושבת, ואעפ"כ עשו כדבר ה' וחנו ולא נסעו, ולא עוד אלא שבכל עת שחנו הוצרכו לפרוק כל משאם ולהעמיד את המשכן כמו שהם עומדים 'להשתקע' במקום זה לאורך ימים ושנים, וטרחו הרבה בתיקון וסידור כל ג' המחנות על תילם - בלא שמץ ידיעה אימתי יצאו שוב לדרך, ומי יודע, אולי כל טורח זה לא יהיה אלא רק ללילה אחד... וכל סדר החיים במדבר היה בלא שום 'תוכנית' (פלאן) וידיעה... ועל כך העיד הכתוב בשבחם של ישראל ואמר 'ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו' - במה שמרו על משמרת ה', בכך שלא נסעו[ד]. אמור מעתה, כי לנו נראה שה'ויסעו' הוא נסיון גדול יותר מה'ויחנו', והתורה מעידה שה'ויחנו' ברצון הבורא עדיפא טפי במעלת האמונה והבטחון.

ומסיים הרש"ר הירש, שכל זאת עשה הקב"ה להרגילם במידת הסבלנות וההכנעה וההתבטלות לרצונו ית' מתוך האמונה הטהורה שאנו וגורלנו מופקדים ביד אבינו שבשמים, האלוקים הרועה אותנו עד היום הזה[ה], **ואין לנו אלא לילך אחריו בצאן אחר הרועה**[ו]. וזה היה כהכנה לקראת שהותינו בגלות הארוכה ונדודינו ב'מדבר

כתב בספר המאורות הגדולים (עמ' קסד אות קטו) שהסבא מנובהרדוק זצוק"ל היה אומר העולם הזה דומה לאכסניה נאה, היושב בשלווה בחדרו, ומצפה לסעודתו, שמשי האכסניא יביאו לפניו כדי צרכו. אבל הממהר לבית המבשלים כדי לקבל מנתו, הרי ענשו בצידו - שמוכרח הוא להשתדל ולטפל בעצמו במאכלו ומשקהו תחת אשר שמשי האכסניא היו עושים זאת עבורו, **כן גם לדידן, 'בעל הבטחון' שסמוך לבו ובטוח בה' מושיטין לו מן השמים הכל מוכן ומזומן לפניו, אבל הרודף והמפריז בהשתדלותו הרי ענשו - שמוכרח להשתדל...**

עוד שם (עמוד קעו אות קמ"ח), משל לנוסע ברכבת (באן) שמתוך מהירותו להגיע במהרה למחוז חפצו החל לדחוף את כותל הרכבת, כי נדמה לו שבכך הוא מזרז וממהר את הליכת הרכבת, **והלא ברור הוא שדחיפה זו ללא הועיל ושטות היא... כי מה תוכל נקיפת אצבע בקרון לזרז במסעה של הרכבת...** כיוצא בו הינם כל קטני האמונה, אשר מרוב להיטותם אחר הפרנסה יתאמצו למעלה מבינת אנוש, ואינם יודעים שממילא כל מזונותיהם כבר קצובין להם מראש השנה... **וכבר קצוב הוא ומדוד ושקול ממש במציאות, ומה לו להתאמץ ולהשתדל ולייגע עד כדי גיחון, הלא מה שלא קצוב לו לא יגיענו. ואף אם ידחוף ויהפוך את כל ירכתי העולם לא יגיעהו כחרדל מיותר.**

ג. והוסיף ה'אלשיך' לפרש כי **שטו העם ולקטו** - ששטות זו האמורה היא גם על מה ש'לקטו', והיינו, שלא הבינו בנפשם כי בין כך ובין כך יקבלו את הנגזר להם יקבלו, ומדוע יכוף קומתו עד לארץ לריק.

ד. וכבר פירש הרמב"ן הטעם שנאמר 'ובהאריך הענן' בזה"ל, לומר, כי אם יאריך הענן על המשכן ימים רבים, והמקום ההוא איננו טוב בעיניהם, והיו חפצים ומתאוים מאד לנסוע מן המקום, אעפ"כ לא יעברו על רצון השם, וזה טעם ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו כי מיראת השם ומשמרם משמרת מצותו לא יסעו.

העמים' (יחזקאל כ לה, ובמצו"ד ומלבי"ם), ועל מידה טובה זו נאמר (חבקוק ב ג) 'אם יִתְמַהְמַהּ חכה לו'.

'זה' רועי לא אחסר', וכמו שאמר הקב"ה בפרשתן (יא כג), 'ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר...' והרי זה

ה. ונביא מקצת מלשונו העריבה של הרש"ר הירש, 'וזהו הלקח של המסע במדבר, שממנו למדנו לכל הדורות ללכת אחרי הנהגת ה' במסירות ובנאמנות אף אם אולי נראה לנו שהדברים בלתי מובנים. לעתים הוא מורה לנו לעזוב את מה שהתחלנו לאהוב, ולעתים הוא דורש מאתנו לעמוד איתן במצב בלתי רצוי, ואף על פי כן אנחנו מקבלים ומקיימים בשמחה את כל מה שהוא מצווה עלינו, שכן תחת שבט הרועה של הנהגתו תמיד נהיה מאושרים, ונאמנותנו לה' ושמיעתנו בקולו הן המביאות לנו את האושר. תמיד נהיה מוכנים לשים את כל מבטחנו בה' וללכת אחריו ליעדים בלתי יעודים בדרכים נסתרות, לחכות ולייחל לו באורך רוח, או ללכת אחריו בעוז נפש – הכל לפי הכוונת הנהגתו.

ו. וכך כתב בעל 'נפש החיים' זי"ע (דרשות מהר"ח שה"ש א ז) בפסוק (תהלים כג א-ב) 'ה' רועי לא אחסר בנאות דשא ירביצני, על מי מנוחות ינהלני', כי פעמים שהשה רוצה להמשיך בדרכו מאחר שנראה לו שבמקום פלוני יש 'מרעה שמן וטוב' ושם ימצא מרגוע לנפשו ושובע לרעבונו, והנה בא בעה"ב ומושיבו דייקא במקום הזה אשר הוא עומד (ירביצני מלשון 'הרביץ בהמתו' - הושיב אותה), והשה איננו מבין על מה ולמה יענהו בעה"ב... והאמת, כי רק במקום ההוא יש 'נאות דשא', ע"כ ירביץ את צאנו, שישארו במקום זה למלאות שובע וחסרון רעבונם. וכן להיפך, פעמים שהשה רוצה להישאר על עמדו במקום מסוים, ובא בעה"ב ומכה בו ודוחקו להמשיך בדרכו ואף אז לא יבין השה מדוע נגזר עליו להתייסר תחת שבטו של בעה"ב, ובאמת, מטרתו של בעה"ב להוליכו ולנהלו עד ל'מי מנוחות' שם ירווה צימאונו במים זכים וחיים... ולדידן, פעמים מעביר הבורא את האדם ממקומו למקום אחר והוא מצטער ע"ז באמרו הלא טוב לי שבת פינת ביתי, ולא ידע כי בחמלת ה' עליו נהיתה זאת כי שם טובתו באמת. לאידך, **פעמים שהאדם חושב, אוי לי, כי 'נתקעתי' ב'כולל' פלוני, ב'עסק' פלוני, וכל נסיונותי למצוא מקום חדש עולים בתוהו, וכיו"ב לענין מקום עבודת הפרנסה,** שמחמת סיבות שונות עושה 'השתדלויות' למצוא מקום חדש – 'בוס' חדש וכיו"ב, והכל מתנהל לו להיפך... אז ידע כי הקב"ה 'מרביצו ומושיבו' באותו המקום כי דייקא שם הוא מקום הצלחתו וכו' וברבות הימים ימצאנו.

ומדרך העולם נלמד, כהיום שהמציאו את המכשירים המורים דרך (ווייז וכיו"ב) שפעמים האדם נוסע ובדרכו הוא נתקל בפקק (טרעפי"ק) והלה מורה לו להישאר באותו מקום ולא לעשות כמעשה חברו שסטה מדרכו ימין או שמאל לרחוב הנראה כפתוח וריקן, ולא עוד אלא פעמים שהוא מכניסו במכוון ל'פקק', אמנם בהגיעו למחוז חפצו הינו מגלה לבסוף שהקדים את רעהו שנכנס לרחוב הפתוח במחצית השעה, וביאור הדבר, כי ה'ווייז' רואה הכל **מלמעלה** ובזה הוא רואה להדיא כי דרך זו הסתומה אינה סתומה אלא לזמן קצר אבל מיד בהמשך הדרך הכל יפתח, ואילו זה שאין ראייתו אלא מלמטה נדמה לו כי רק הנראה כפתוח הוא באמת פתוח ובזה הנו טועה בדרכיו ל"ע... והנמשל פשוט... פעמים נראה לאדם שה'דרך' לישועתו חסומה וסתומה, והוא מהלך סחור סחור מבלי דעת מאין יבוא עזרו, ידע, שאדרבה, דייקא בזו הדרך הוא מתקרב בכל עוז לישועתו הקרובה במהרה בב"א.

ז. ולדידן ייאמר, כי בוודאי כל אותם המצפים לישועת ה', כל אחד בעניינו, שיותר היה נקל עליהם אילו היו יודעים אימתי תבוא הישועה, פלוני המצפה לזיווג היה 'מסכים' להמתין עוד זמן מה אם היה יודע בבירור שבזמן פלוני ימצא את זיווגו... כמו כן מי שאין לו בנים 'מוכן' לסבול עוד אם יזכה להבטחה גמורה שבעוד כך וכך זמן יוושע... גם האיש הדחוק לפרנסתו היה רגוע יותר אם היה מתבשר ש'כעת חיה' יזרח מזלו (ועד אז כבר יסחוב את ה'עגלה')... וכולם זועקים פה אחד, כי ארכה לנו השעה **ואין קץ לימי הרעה...** אך הא גופא רצון השי"ת, שלא נדע מתי 'נזוז' ממקומנו, אלא נקבל את כל העובר עלינו בסבלנות ובאהבה ובצפייה לישועת ה' מבלי לדעת את העתידות...

וביותר הדברים אמורים כלפי הימים הללו, אשר אין איש יודע מה ילד יום, ומתי יחזרו 'סדרי בראשית' למקומם, ומטבע הבריות הוא אשר אוהבים הם לידע את 'המעשה אשר ייעשון', ולהכין את 'סדרי ימיהם' העתידים, אך כל התוכניות השתבשו, וכגון, רבים העומדים להשיא את צאצאיהם בזמן הקרוב למזל טוב ואינם יודעים היכן תיערך שמחת הנישואין ובאיזו אופן, אף אלו הזקוקים לנסוע לחו"ל לצורך עסקיהם וכדומה אינם יודעים מתי יוכלו לנסוע, וכהנה רבות, אין לנו אלא לחדול מאותם מחשבות שאנו 'מנהלים' את עצמנו ואת העולם... אלא להאמין כי הקב"ה הוא אבינו רועינו, וזהו רצונו ית' שנשריש בקרבנו כי רק עצת ה' היא תקום, ולהתאזר בסבלנות מבלי לכעוס ולהתמרמר על כל העולם...

כאומר לבני ישראל 'הסירו דאגה מלבכם'[ח] - אב גדול לכם בשמים והוא דואג לכל מחסורכם... וידע כל פעול בכל עת שתעלה על לבו איזו דאגה קטנה או גדולה - בענייני רוח וכ"ש בענייני גשם - להתייסר בדאגותיו - מה יעלה בגורל פרנסתי הבאה לידי 'למחצה לשליש ולרביע לא שמענו'... מה יהא בגורל ה'שידוכים', רפואות וישועות, כיצד אפטר מאותו פלוני המקפח פרנסתי ומאלמוני המדבר עלי סרה בכל עת מצוא. כי כך עלה ברצונו הפשוט של בורא עולם שיאמינו בו בניו ויבטחו עליו, ומתוך הכרתם שאין ביכולתם לעשות דבר קטן כגדול מבלעדי עוזו ועזרתו[ט] תוסר מהם כל דאגה יגון ואנחה[י], ויהיו חייהם בשלוות הנפש ומנוחת הדעת, כי לא תועיל דאגתם במאומה[יא], מה גם שאין 'כח' אפילו בידי בריה אחת בעולם להועיל לו או להזיקו להרוויחו או להפסידו לקרבו או לרחקו - אם לא הכריז כן ה' בורא שמים וארץ.

והא גופא היה חטאם של ה'מתאוננים' בפרשתן (פרק יא) שעליהם נאמר 'רע באזני ה'...'. כדאיתא ברמב"ן בבארו תיבת 'מתאוננים'. שבתחילה מביא את ביאורו של 'רבי אברהם אבן עזרא' שהוא מלשון 'און' - שבני ישראל דיברו דברי אוון, אך הרמב"ן דוחה ביאור זה, כי אם לזה הייתה כוונת הקרא, היה לו לומר בפירוש מה היה חטאם כמו שפירש בשאר חטאים. אלא כוונת הקרא לבכיה וטענות, ומתאוננים - מלשון 'מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו' (איכה ג

ח. כתיב בפרשתן (יא ד) 'והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאווה', כתב הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש בפרשתן) פירש שרק הערב רב התאוו ולא בני ישראל, כיון דאין שייך תאווה בבעל אמונה, כיון שבכל דבר שחסר לו הרי הוא אומר מסתמא איני צריך לזה דאל"כ הלא אני אומר ומברך לו יתברך 'העושה לי כל צרכי' ואם באמת הייתי צריך את הדבר הזה בוודאי היה לי אותו (עכ"ל).

וביאר עם זה המשך הפסוקים 'וישובו ויבכו גם בני ישראל' וקשה למה בכו הם (בני ישראל) אם לא התאוו כלל כנ"ל, ואלא הפירוש הוא שבכו ועשו תשובה על חסרון האמונה, על דרך שכתבו בספרים שהרואה את חברו עובר עבירה יבין שגם בו יש שמץ קצת מעבירה ההיא (ולכן הראוהו כן מן השמים), וכשראו בנ"י את חסרון האמונה הנמצא בקרב הערב רב, עשו תשובה בעצמם על כך.

ט. כעין זה כתב השל"ה הק' (בהעלותך דרך חיים תוכחת מוסר יב) וז"ל. 'על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו' (ט יח). ואחר כך כתיב (שם כ) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו'. יש רמז מוסר בכאן, **על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה, יאמר 'אם ירצה השם' או 'בעזרת השם'.** למשל, בלכתו בדרך יאמר, 'הנני נוסע בעזרת השם יתברך, ובדעתי לחנות במקום פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה'. וכשבא למקום החניה אז יחזור ויתן שבח, ויאמר 'הנה בעזרת השם יתברך באתי הנה, ובדעתי ליסע לזמן פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה'. נמצא שם שמים שגור בפיו בשעה שעולה במחשבתו, ובשעת מעשה, ככה בכל פעולותיו. עכ"ל.

י. הרי לפניכם 'שיר' (בחרוזים – גראמען) שחברו בצעירותו הגה"ק הסטייפלער זי"ע, וז"ל. בשעה שהעולם, רובם ככולם, יתנו עמילם, וכל שכלם, לעבוד ולטרוח, לעשות להרוויח, **רגע לא ינוח**, לכל צד פוסח, ודעתו תזוח, לנגוח ולנדוח, ויש גם לרצח, בשביל דמיון פורח, וסופו מוכיח, כי לא יצליח, **וכל פגע וחוח, את רוחו ירתיח**, יריע אף יצריח, ולא ימצא מנוח, עד שהאם יפוח, ותשב הרוח.

בה בשעה, נפשו הנשאה, של הבוטח, תדיר שמח – **בטחוני בצורי, הוא אוצרי**, את האחר שוכח, ומהשתדלות בורח, ולא יעמול לרוח, להיות לוקח, מה שכבר נשלוח, מהבורא המשגיח. והוא הבטוח, מעודו, לא מטה ידו, ולא נפגע כבודו, כי הבורא בחסדו, מגן בעדו, ולבו (וזמנו) עמדו, לירא מבוראו ולעבדו, בכל נפשו ומאודו.

יא. גם הם יודעים כי אף הנראה כרעה אין בה אלא טובה מסותרת, שבעזהשי"ת בקרוב תתגלה הטובה שבה, בדרך רמז פירשו מה דאיתא (סנהדרין כב.) ש'אין משתמשים בשרביטו של מלך', כי הנה 'שרביטו' אותיות 'ישר טוב', כי כל מעשי הקב"ה הם בתכלית הישר והטוב, ואף כשאין זה נראה לעיניים אלא להיפך עדיין אנו מאמינים שהכל 'ישר וטוב'. אמנם כל זה אינו אלא בינו לבין המקום, אבל חלילה לו לאדם להרע לרעהו מתוך 'טענה' שהטובה טמונה ברעה שהוא גומל אותו ובקרוב תצא הטובה לאור, וע"ז אמרו שאסור להשתמש ב'שרביטו' של הקב"ה ולעשות מעשים שאינם ישרים וטובים, אלא חובתו בעולמו היא כמאמר הכתוב (דברים ו יח) 'ועשית הישר והטוב'.

לט), שהוא לשון כואב ומצטער על עצמו. שמאחר שנתרחקו ישראל ממדבר סיני שהיה קרוב למקום ישוב, ובאו בתוך המדבר הגדול והנורא - במסע הראשון, היו מצטערים בעצמם לאמר מה נעשה, איך נחיה במדבר הזה, מה נאכל ומה נשתה, ואיך נסבול העמל והעינוי, מתי נצא ממנו... ונמצא שסיפרה תורה מה היה חטאם[יב], וזה היה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם[יג].

על מחנהו ועל דגלו – לכל איש מצב ומעמד לפי תפקידו בעולמו

בפרשתן (י יד), 'ויסע דגל מחנה בני יהודה בראשונה', ובהמשך מאריכה התורה בסדר המסעות לפי 'הדגלים', וכן נאמר 'פרשת הדגלים' בארוכה לעיל בפרשת במדבר, שם נתבאר העמדת כל שבט ושבט על פי דגלו הן בנסיעתם הן בחנייתם. וכבר העיר בזה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זצ"ל (אור יצחק ריש פרשת במדבר) וז"ל. והוא פלא שהתורה תספר לנו שהיו להם דגלים בכדי שכל שבט יכיר את מחנהו, כמו שיש אצל כל אנשי חיל 'דגלים' בכדי שידעו כל אחד מחנהו, זה אינו שהדגלים ירמזו על זה, עכ"ל, וכלומר, שמילתא דפשיטא שאין 'דגלים' אלו כסימן הנהוג להבדיל אלף אלפי הבדלות אצל אומות העולם, ובוודאי האריכה התורה בזה כי יש בה 'נבואה שנצרכה לדורות, ללמדנו ארחות חיים ודרכי יושר (עיי"ש שמבאר עפ"י דרכו).

והפליאה תגדל ביותר במה דאיתא במדרש (תנחומא יד) כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו עשרים ושנים אלף מרכבות מלאכים... והיו עשויין דגלים דגלים. כיון שראו אותן ישראל שהיו עשויין דגלים התחילו מתאוים לדגלים, אמרו הלואי שאנו נעשין דגלים כמותן... וכן הוא אומר (תהלים כ ו) 'נרננה בישועתך ובשם אלוקינו נדגול ימלא ה' כל משאלותיך', אמר להם הקב"ה, התאויתם בדגלים חייכם הריני עושה משאלותיכם ימלא ה' כל משאלותיך, מיד הראה הקב"ה אהבתו לישראל ואמר למשה לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו איש על דגלו באותות... ולעתיד לבוא בזכות הדגלים אני גואל אתכם. עכ"ל, וצריך לבאר מהו התאווה לדגלים, ומהו גילוי האהבה שהראה הקב"ה בעשיית הדגלים, ומה הוא 'רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו' שאף להם יש דגלים דגלים.

וביארו צדיקי הדורות כי פרשה זו באה להשריש באדם אמונה תמימה וטהורה באבינו שבשמים אשר כל הנעשה בעולם הוא בהשגחה עליונה ומדוקדקת בתכלית, והוא ית' 'מסדר' לאדם את מקומו 'ודגלו' הראוי לו כפי הכוונה העליונה, ובחכמתו הנשגבה סידר לכל אחד את כל תנאי החיים אשר רק על ידם יוכל לעשות רצונו ית"ש, ואי אפשר לו למלא תפקידו וייעודו באופן אחר. כי שמענו רבים אומרים, מי יתן לי את ראשו של פלוני, את מוחו של פלוני - אז הייתי מבין ועוסק בתורה... מי יתן לי לב כראובן וכים מעות כשמעון, כי אז הייתי מפרנס ומכלכל אלמנות ויתומים, עניים ומזי רעב... לו הייתי דר במקום פלוני או אז הייתי... ובאמת יש לך לדעת, כי הקב"ה יודע תעלומות מכיר גם כן בכל 'חשבונות רבים' הללו, ובידו כח וגבורה לעשות כ'חכמתך' וכעצותיך'... אך בטובו הגדול העמיד כל אחד במצב בו נמצא למען 'יתגדל ויתקדש שמיה רבא'[יד].

יב. וכבר אמרו לבאר מה הייתה טענתם של בני ישראל בפרשתן, בענין ה'מתאוננים' - 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו' (יא ה-ו), ולכאורה אין כל שחר לטענתם, שהרי כל טעם שחשב עליו האוכל מה'מן' היה נרגש טעם זה בפיו, ומדוע לא חשבו להרגיש במן טעם דגה או קישואים ואבטיחים... (ובאמת, המן לא השתנה לטעמים אלו, כמבואר בגמ' יומא עה, וברש"י על אתר בפ' בהעלותך, ולא באנו אלא כ'דרוש') ומכאן ראיה, **שקל יותר להתלונן ולבכות מאשר להפעיל את הראש אפילו במחשבה קטנה כטעם דגה וכו'.**

יג. הוסיף הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לבאר, שחטא זה שורש החטאים כולם, כי כן מצינו בבני ישראל שהתחילו בחטא זה של עצבות מחוסר אמונה ושמחה, ומשם הגיעו לשאר עבירות ותאוות רעות כ'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים' וכו'.

יד. וכאשר יתחזק באמונה שזה 'הדגל', המקום והזמן ו'הסביבה', וכל מצבו בגשמיות וברוחניות הם הם תכלית הטוב עבורו, שעל ידם יוכל לעשות נחת רוח לבורא ית"ש ממילא **שוב לא ייכנסו בקרבו הרהורי קנאה בזולתו,**

וזאת ראו בני ישראל בעת 'מתן תורה' כשירד הקב"ה לזה העולם עם מחנות מחנות מלאכיו, וראו 'דבר פלא' כי אין מלאך אחד מתקנא ברעהו, אלא כל אחד מהם עומד במקומו ואינו אפילו מנסה להיכנס במקום חברו, מלאך מיכאל אין לו רצון או קנאה או תאוה ליכנס לתחום של גבריאל וכיו"ב, אין לאחד מהם תאוה או רצון או קנאה להיות במדרגה אחרת ממה שהוא, אלא כולם נותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרם, אז הבינו בני ישראל חשיבות מידה זו, והבינו, שאדרבה - כך מתרבה כבוד שמים, כי כל איש חשוב ויקר דייקא אם ימלא את מקומו שהעמידוהו מן השמים, ו'קטן' הממלא את שליחותו חשוב בשמים כ'גדול' הממלא שליחותו - לא פחות ולא יותר. לזה אמר להם הקב"ה, התאויתם בדגלים חייבם הריני עושה משאלותיכם ימלא ה' כל משאלותיך[טו].

וכן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא אות צו), וז"ל. במדרש (רבה פ' נשא ו י) 'כל הפקודים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלוים' - מאחר שחשב הלוים משפחות בני קהת לבד ומשפחות בני גרשון וכו' חזר וכללם יחד להגיד שכולם שקולים לפני המקום בחיבה ע"כ, נשמע מזה הגם שעבודת 'בני קהת' היתה גבוהה מעבודת בני גרשון ומררי שהיו מטועני ארון, וכן עבודת 'בני גרשון' גבוהה מעבודת בני מררי, עכ"ז כאשר יעשו בני מררי עבודה המוטלת עליהם, חשוב לפני הקב"ה כעבודת בני קהת, נלמד מזה שלא יקנא האדם את חברו אפילו בעבודה, רק העבודה המסורה לו מאת הש"י בה יתרפק, וכך יסדו בנוסח התפילה, והאופנים וחיות הקודש מתנשאים לעומת שרפים, כי אופן אינו מתקנא בחיה וחיה אינה מתקנאת בשרף, רק האופנים וחיות מתנשאים ומתגברים בעבודתם, לעומת השרפים בעבודתם, והבן אם בעל נפש אתה.

את משמרת ה' שמרו – עבודת ה' כפי רצונו ית'

בפרשתן (ט יט-כג), 'על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו... ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו. ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו. או ימים או חדש או ימים... על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה'. נפלאים המה דברי ה'לשם שבו ואחלמה' (ספר הדעה ח"ב, דרוש ד' ענף כ סימן ד, ד"ה

לאמור הלוואי ואהיה 'מוכשר' ומוצלח ועשיר כפלוני... **כי אם אכן היה כמוהו אזי לא היה יכול להגיע לתיקונו השלם.** ודווקא על ידי כל אותו הדחק שיש לו בגוף ונפש יכול להגיע לידי התעלות ושלמות.

וכן כתב ב'תפארת למשה', כי הדגלים של כלל ישראל הם אבן הבוחן אם עבודתו טהורה ונקיה או לא, שאם אדם עושה מה שיכול ומה ששייך לו לעשות, כגון 'בעל הבית' שעובד כל היום, אבל מתייגע לפי מדרגתו שתפלתו תהא בכוונה ובהתלהבות, וקובע עתים לתורה, הרי זהו ה'דגל' שלו איך לעבוד הבורא, אבל אם מתרשל חלילה בתפילתו או בקביעות שיעורי תורה שלו משום שחושב לעצמו למה לי לעבוד בעבודת התפלה בהתלהבות ובכוונה בהשתפכות הלב, או למה לי לטרוח לקבוע עיתים לתורה אחר עבודת פרך של יום שלם... כי ממילא איני ראש ישיבה, איני ראש בני ישראל, וגם לא אגיע לזה, א"כ מדוע אטרח בתפלה ובתורה, זהו סימן שעבודתו אינה נקיה - רק עבודתו לעבוד את עצמו בגבהות - להיות נחשב בעיני הבריות, כי הדרך הישרה היא לחשוב - אם זה הוא דגלי ששמו אותי כאן בעוה"ז, סימן שכך רוצים ממני, א"כ, אעשה לפחות החלק השייך לי בכל לבי ומאודי. עבודה זו נחשבת מאוד בשמים ואין ערוך לגודל חשיבותה וכמו עבודת המלאכים בדגלים שלהם.

וכן אם השי"ת שם חלקו מיושבי בית המדרש להיות יושב באהלה של תורה לא יאמר אילו הייתי 'בעל הבית' והיה לי עושר ונכסים, בתים מלאים כל טוב הייתי יכול לעבוד את בוראי ביתר שאת, והייתי מקיים הכנסת אורחים וגמילת חסדים יותר ממה שאני עובד את בוראי עם קצת לימוד התורה ואני מדוכא בעניות ואין לי ממה ליתן צדקה. וכן להיפך, אם הוא חנווני או בעל עסקים והוא טרוד כל היום אין לו לומר שאילו הייתי יושב באהלה של תורה הי' יותר טוב כי כל אדם יכול להשלים את נפשו באיזה מעמד שהוא וכפי הנסיונות שמדד והקציב לו הקב"ה.

טו. **וז"ל השל"ה** (בפרשת במדבר, דרך חיים תוכחת מוסר). 'איש על דגלו באותות לבית אבותם', האר"י ז"ל היה אומר (שער הכוונות דרושי עלינו לשבח ונוסח התפלה דרוש א) כמו שיש ארבעה דגלים כך יש ארבע כתות בישראל חלוקים באיזה מנהגים ספרד אשכנז קטלונייא אטלייא, **וכל אחד ישאר בדגלו לנהוג מנהגו.** ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

(וכן שמעתי) שמעתי להקשות בשם מוה"ר רבי יצחק בנו של מוה"ר רבי חיים ז"ל מוולאזין שלכאורה נראה כמו שיש כאן אריכות דברים ללא צורך, כי לא ידענו מה רצתה התורה להשמיענו בזה.

ומבאר רבי יצחק, כי המדבר הוא מקום משכן היצר והטומאה (עיי"ש באריכות גדולה) וכל מטרת הליכת בני ישראל שם הייתה כדי שיטהרו את העולם, ובהתגברותם על היצר יבטלו את הטומאה והשטן זה היצר הרע. והנה, לא כל המקומות שווין כי יש מקומות במדבר טמאים יותר, ויש טמאים פחות. ולפי גודל הטומאה כן האריך להם הקב"ה שהותם באותו מקום - כי כאותו שיעור טומאה כן ארך להם יותר הטהרה, תיקון ושבירת היצר של אותו מקום...

ממשיך ה'לשם', וז"ל, כאשר באו בנ"י למקומות הללו היה קשה להם מאד, והיו מרגישים תיכף חושך וצלמוות וכל מיני צער ומצוקה מצרת היצר, והיו נופלים ממדרגתם הרבה. ובוודאי שהיו רוצים לברוח משם כבורח מהאש. לאידך, כאשר נתעכבו שם וטיהרו את המקום היו רוצים להשאר שם. לזה אמר הכתוב 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' שלא הסתכלו על עצמם מאומה - אלא שהיו עושים רצון ה' הן בחנייתם והן בנסיעתם. וזהו אומרו 'ובהאריך הענן' כלומר שמקום כזה (שהוצרכו להאריך שהותם בו) הייתה טומאתו נוראה, והיה קשה להם ביותר להתגבר שם על יצרם, ע"כ היו רוצים לברוח משם, עכ"ז - 'ושמרו בני ישראל משמרת ה' ולא יסעו'. וכן 'ויש אשר יהיה הענן (רק) מערב עד בוקר' - משום שלא היה שם מקום מזוהם כ"כ, והיו רוצים להתעכב שם, עכ"ז - ונעלה הענן בבוקר ונסעו. ומדבר הכתוב בשבחן של ישראל שהעמיסו על עצמן כל הטורח והעמל הזה, כדי לכוף את יצרם ולכובשו בכל האפשר. והגם שהיה קשה להם מאד עכ"ז את משמרת ה' שמרו. וזה לימוד גדול לאדם, לקבל עליו דין שמים, במה שנסבב עליו סיבות שונות כמה פעמים אשר ע"י נופל ממדרגתו בהכרח, ויש לו נסיונות גדולים מכפיית היצר, כי כל זה הוא מהעבודה המוטלת על האדם - פעמים באופן זה ופעמים באופן זה[טז]. פעמים בצער ופעמים ברווח[יז]. ועל זה נאמר

טז. כה ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע את דברי הכתוב בפרשת נשא (ד כו) 'ואת כל אשר יעשה להם ועבדו' – כל אשר יעשה לאדם מן השמים ממעל – באיזה מקום ומצב שהקב"ה מעמיד בו את האדם, ידע ששם **ועבדו** – שם בידו לעבוד את ה' בשלימות הגמור...

יז. ד' קושיות הקשה כ"ק אאמו"ר זי"ע בעניין המתאוננים שבפרשתן, דכתיב (יא ד) 'והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישובו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר'. א. מהו כפל הלשון 'התאוו תאוה'. ב. מהו שנאמר 'וישובו ויבכו **גם** בני ישראל', שנראה ממשמעות לשון 'גם' שהיו שבכו מלבד בני ישראל, והוא תמוה, והיה לו לומר וישובו ויבכו בני ישראל. ג. הנה ידוע כי במקום שנכתב בתורה 'בני ישראל' הרי זה מורה שהיו באותה שעה ברום המדרגות וכשהם עושים רצונו של מקום, וכשאינם בדרגה כזו נקראים הם בשם 'יעקב' (ומקור הדברים בזוה"ק ח"ג רי: וע' באוה"ח הק' בראשית מז כח), ואם כן היאך שייך לומר ש'בני ישראל' בכו על רצונם לאכול בשר. ד. ועל כולנה יש לתמוה, שהלא ידוע מה שכתבו הקדמונים כי כל תאוות האדם נובעות מאכילה שאינה בקדושה, ומאחר שכל אכילתם היתה המן שהוא לחם רוחני וטהור בתכלית, הוא הלחם שמלאכי השרת אוכלים אותו וכדאיתא בגמ' (יומא עה:) ונדרש זאת מהא דכתיב (תהלים עח כה) 'לחם אבירים אכל איש', אם כן היאך הגיעה להם תאווה זו.

וביאר שאכן היו ב' מיני 'בכייה', אספסוף לחוד ובני ישראל לחוד, 'האספסוף אשר בקרבו התאוו תאווה' כפשוטו, והביאור בזה על פי מה דאיתא בגמ' (סוטה ג:) 'כל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין' ואף 'קשורה בו ככלב', וביארו בעלי המוסר, שלאחר פטירתו נשאר אותו 'בעל תאוהניק' עם כל נטיית נפשו לרע, אלא שאינו יכול להוציאם לפועל, והן הן ייסוריו שמתאווה לדבר עבירה ואינו יכול לעשותה, ואם יש לו כמה וכמה תאוות הרי הוא נמצא ב'כף הקלע'... וכאשר ידוע המעשה באותו 'דיבוק' אשר היה אצל ה'חפץ חיים', ששמעו אותו צועק נוראות מרוב פחדו מן הדין וממלאכי החבלה המקיפים וסובבים אותו ורוצים לפגוע בו, ובד בבד דיבר דיבורי נבלה עד שלא היו יכולים לשמוע אותו, ושאלוהו כיצד חוטא כ"כ בפיו אחר שרואה הוא לנגד עיניו כי אית דין ואית דיין, והשיב, שגם לאחר מותו נשאר עם כל אותם תאוות אסורות שהיו לו בעודו עלי אדמות, וכבר אין ביכולתו להתגבר עליהם. ועל דרך זה היו גם ה'אספסוף', שמצד אחד אכלו את המן וכבר לא היו מסוגלים למלא תאוותם, אך לאידך נשארו עם כל הרצונות השפלים שהיו להם מקודם, כי מי שאינו מזכך עצמו אזי אף אם יאכל

בקהלת (ז יד) 'ביום טובה היה בטוב'. ור"ל לשמור את אותה העת כבבת עיניך, וביום רעה ראה - להתחזק עצמו בכל האפשרי.

במראה אליו אתוודע – התגלות הבורא דייקא מתוך החשיכה והשיבות העבודה בזמן זה

בפרשתן (יב ו), 'במראה אליו אתוודע', ביאר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (מאמר יחזקאל עמ' קט), עיקר ההתקרבות אל השי"ת הוא דייקא על ידי מניעות ועיכובים - ובהתגברות האדם עליהם יתקרב ביותר אל ה'[יח]. ומרומז בעשיית ה'מראה' [שפיגע"ל], שנוטל האומן זכוכית שהיא זכה וברה, ואפשר לראות דרכה את כל הנעשה לפניו, ומדבק בה חתיכת כסף צרוף ועל ידי זה נהפכת הזכוכית ל'מראה', ונמצא שההסתרה החוסמת בעד ראיית האדם היא המביאה לאומן שתיעשה תכליתו ומטרתו. וזה במראה - כמו

את המאכל הקדוש ביותר כדוגמת המן עדיין ישאר בעל תאווה, וכמו זה המוטל בקבר, וזהו שכפל הכתוב בלשונו לומר 'התאוו תאוה', כלומר שבכו וחיפשו את הדרך שעל ידה יוכלו להגשים רצונם רח"ל, ובכו מי יאכילנו בשר, שעל ידי אכילה גשמית כזו כבר נוכל לעשות ככל העולה על רוחנו.

לעומתם 'בני ישראל' אלו הצדיקים בכו בכייה אחרת לגמרי, שעל כן נאמר 'וישובו ויבכו **גם** בני ישראל', ותוכן בכייתם הייתה, כי ידוע על צדיקי הדורות אשר אמרו שכל 'חיותם' הוא רק ממלחמת היצר, ועד שאמרו בשנות הזקנה ששוב אין להם טעם בחיים כי כבר אין 'עֶקשן'... ועל דרך זה בכו 'בני ישראל' שמאחר שאוכלים 'מן' שוב אין להם תאוות ובטלה מהם מלחמת היצר, ואם כן, למה להם חיים, על כן בכו מי יאכילנו בשר, וממילא יתעורר שוב היצר הרע וילחמו בו בעוז ותעצומות, והיתה זו בכייה לשם שמים. אך מכל מקום היה 'רע בעיני ה'' וחרה אפו בהם, כי היתה טענה עליהם על שחיפשו 'עבודה' אחרת ממה שהועיד להם הקב"ה, שאם הקב"ה מאכילם מן וביטל מהם את היצר הרע הרי כך רצונו יתברך שיעבדו אותו במצב כזה, ואין צורך לחפש אחר עבודה אחרת... (פשיטא שאין לנו השגה באותם צדיקים, לא במה שביקשו יצר הרע, ולא במה שכעס הקב"ה, ואין הדברים שייכים כלל לאנשים כערכנו, אך ללמד בא על חובת האדם לעבוד את הבורא ית"ש כפי המקום והמצב בו העמיד אותו).

יח. כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע במכתב (נדפס בבית אברהם, מכתבי קודש איגרת לג [מכתב תנחומים]): ...ואזכיר לך מה

שאמר לי הרה"ק זצ"ל מאמשינאוו אחר פטירת אאמו"ר זצללה"ה, אמרו ז"ל (מגילה לא:) 'סתירת זקנים בנין', כלומר, שכזקנים בעלי דעה ונסיון אומרים לך סתור את הבנין הרי ב'סתירה' זו עצמה טמון 'בנין' חדש, ואין כאן 'חורבן' כלל רק בניה, והרי הקב"ה נקרא עתיק יומין, סתירתו בוודאי בנין טוב...

ולכאורה גם בזה יקשה, דאינו סותר על מנת לבנות **במקומו**... אמנם לפי הנ"ל, מבואר היטב, דאחר שמאמין בכל דבר שהוא **על פי ה'**, הרי הוא מוצא **במקומו** - בתוך הצרה את הטובה הטמונה בה...

שמעתי מגברא יקירא, איש החסד, הרב ר' שמואל לעווינסון שליט"א, העומד בראש המפעל הגדול הנקרא 'מכירה השכונתית' בכמה וכמה ערים ברחבי ארה"ק (אחת לשבוע הם מוכרים בשכונות רבות בארה"ק מוצרי מזון וכיו"ב במחירים זולים ביותר, בכדי להקל על אחינו בני ישראל מיוקר המחיה), לשם כך הוא מחזיק 'אוצר' (מחסן) גדול ורחב ידיים בגובה ג' קומות ב'הר טוב' הסמוך ונראה לעי"ת בית שמש יצ"ו, גם יש לו שם חדר קטן המשמש עבורו כ'משרד' (אפיס) לנהל את כל החשבונות וכל ענייני המשא ומתן, בו יושב בכל יום החל מהשעה 11 בבוקר למשך כמה שעות.

מתחילת תקופת ה'קורונה' כשהטילו השלטונות מצור ואיסור נסיעה ממקום למקום ומעיר לעיר, היה לר"ש 'אישור' מיוחד המתיר לו לנוד מהכא להתם מאחר שהוא עוסק ב'אוכל נפש', ויהי אחרי הפסח הודיעו השלטונות בסוף השבוע שהם עומדים להטיל 'סֶגֶר' מיוחד על כמה שכונות בירושלים (קרית בעלזא, רוממה וכו') לבל יוכלו לצאת משם למקומות אחרים ולהיכנס אליהם, מיד שלח ר"ש בקשה להתיר לו לצאת משכונתו (רח' סורוצקין בירושלים) למפעלו שבעיר בית שמש, אבל משום מה לא עלתה בידו, הלה שאינו בטלן כלל הפעיל 'קשרים' והשתדלויות שונות, אך נתקל בקיר אטום והעלה חרס בידו... וכך היה גם במוצ"ש וביום ראשון בבוקר, ויתמה מאוד על הדבר, שהרי הוכיח להם היטב שעיסוקו באוכל נפש, ומה עוד, שלשכנו ה'עובד' אצלו ניתנה הרשות לנוד, ואילו לו כ'מנהל' בכבודו ובעצמו לא ניתן... בלית ברירה החליט לצאת לדרכו, מתוך תקווה טובה שאם יעכבוהו השוטרים הממונים על הסדר יראה להם את הניירות המעידים על תפקידו, ואף יציג בפניהם את הרשות שניתנה לו בפעם הקודמת, אולם בהגיעו ל'מחסום' עצר אותו השוטר ולא הסכים להקשיב לדבריו, אלא הודיע לו שעליו לשוב אחר כבוד לביתו, ולא –

מראה החוסמת, כן אליו אתוודע - בזכות הקושי וההסתרה, כשמרגיש כי הכל סתום וחסום בפניו, אז אז ייראה אליו הקב"ה.

ובמרומז בפרשתן (ח ד) 'וזה מעשה המנורה מקשה תעשה אותה', ולכאורה קשה מה ענין פסוק זה המדבר מ'עשיית המנורה' לפרשה זאת המדברת מהלכות הדלקת הנרות (ועשיית המנורה כבר נאמר בפר' תרומה - ויקהל). ומבאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, כי אדרבה, כאן גילתה תורה אופן נעלה ביותר של 'הארת המנורה', כי דייקא מזה ש'נתקשה משה במעשה המנורה' (במד"ר טו י), **מזה עצמו נעשה אורה היותר גדול של המנורה** (ויתפרש תיבת 'מקשה' תיעשה המנורה, מלשון 'קושי')[יט], **וכן בכל ענין שהאדם מייגע עצמו - לפי היגיעה יתרבה האור**[כ], כמו שאמרו רז"ל (מגילה ו:) 'יגעת ומצאת - תאמין' (ליקוטי הרי"ם בפרשתן)[כא].

ענוש יענש במלוא חומר הדין, ובעל כרחו חזר על עקבותיו, וכולו מלא פליאה גדולה, מה זאת עשה לי אלוקים, ומדוע הקשיח השוטר את ליבו ונהג עימי שלא כהוגן.

כעבור זמן ממושך התקשרו אליו הפועלים שהיו במחסן וסיפרו לו בהתרגשות מרובה, תן תודה לה' אלוקיך על שמנעך מלבוא הנה כמדי יום ביומו, כי בפתע פתאום בשעה 12 נפל 'משטח' (pallet) מלא סחורה ממקומו הסמוך לתקרה בגובה ג' קומות על אותו החדר המשמש כמשרד (מחמת שנתקע בו 'מנוף' שהביא סחורה, מה שלא אירע שם מיום היווסדו), ומחוזק הנפילה וכובד ה'משטח' נמחץ החדר לגמרי בלא להשאיר ממנו שריד ופליט, ואילו היה ר"ש יושב שם כמנהגו מידי יום ביומו כבר לא היה מי שישב שם למחרת, ובניו היה נכנסים ל'שנת' אבלות ל"ע... והרי לך, כי לאדם רק עיני בשר, והוא הקטן בדעתו יושב ובוכה מדוע מן השמים רוצים 'להרע' לי, וקוב"ה מה אומר, אין כאן רעה אלא טובה גדולה להצילך משערי מוות ב'ריסוק אברים' רח"ל... התייצב וראה ישועת ה' כי תבוא, ומה לך מתלונן...

יט. וכך יש ללמוד ממה שפירש ה'בית יוסף' (יו"ד סי' ע"ר) הא דאיתא בגמ' (מנחות ל.) 'הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק, כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני', ופירש הבית יוסף וז"ל, 'כחוטף מצוה' – שאין לו שכר גדול כל כך כמי שטרח בכתיבתו, ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבא עליו בלא טורח לא היה עושה אותה, 'כתבו הוא בעצמו' - או שכר סופר לכתבו וטורח בתיקון הקלפים ולסבול עול הסופר עד שנכתב, 'כאילו קבלו' – **יש למדת רחמים לומר שכמו שטרח טורח זה כן היה טורח ללכת במדבר כדי לקבל תורה מהר סיני.**

מעין הדברים כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליקוטים פר' ויקהל ד"ה וכל) לפרש בדרך צחות בלשון הכתוב בפרשתן (יא ה) 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם', ופירש רש"י 'חנם מן המצוות', שמרמז בזה אשר מצוה שנעשית 'בחנם' בלא שמוציא עליה הוצאות הרי היא 'בלא מצוות'... ועיקר הכוונה ללמד על חשיבות המצוה כשנעשית מתוך טורח וקושי, אם בקושי מחמת חסרון כיס, ואם בקושי מחמת התגברות היצר.

כ. מעשה בת"ח אחד שעמד להוציא ספרו ממה שחידש בסוגיות הש"ס, והלך אל הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל שיתן לו 'הסכמה' כנהוג, החל רבי יחזקאל לעיין בספר בכדי לעמוד על טיבו והתעכב זמן ממושך בסוגיא אחת ושאל את 'המחבר' אימתי למדת סוגיא זו, הבין הלה שכנראה הגר"י אינו שבע רצון מהדברים שנכתבו שם, והתנצל כי באותה תקופה חלה בנו ונאלץ לשהות עמו בבית חולים, ולא היה יכול ללמוד בעיון כ"כ כשראשו ורובו שקועים בעומקה של הלכה, ועל כן אין הדברים מחוורים כל צרכם. נענה לו רבי יחזקאל, אדרבה, **נוכחתי לראות שסימן זה נכתב היטב ובעמקות פי כמה וכמה מכל שאר הסימנים**, ותמהתי לפשר הדבר, ועתה הכל מיושב אצלי, **אם אכן למדת מתוך קושי גדול אזי 'בדין' שתזכה 'למצוא' חידושי תורה עמוקים ומשמחי לב.** וכבר אמרו חז"ל (קה"ר ב ט) **'תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי'.**

כא. סיפר אחד מגדולי ראשי הישיבות שבדורנו, כי בשנות בחרותו למד בישיבת 'קול תורה' בעיה"ק ירושלים, באיזה תקופה חל בו רפיון בתורה ועבודה ובכל העניינים, ובא עד שערי משבר ל"ע. ולא ידע להשית עצות בנפשו, בצר לו פנה אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ששימש שם כראש ישיבה, ותינה צערו בפניו, נענה אליו הגרשז"א האם ראית פעם חייט בעבודתו, בגשתו לתפור בגד נאה ומהודר הרי הוא נוטל חתיכת בד היקרה עד מאד, יקח סכין ומספריים, ויחתוך את הבד לגזרי גזרים, לחתיכות קטנות עם גדולות, ישרות עם עקומות, והעומד מן הצד יחשוב כי לא חייט עומד לפניו אלא משחית בדים שאין לו סיג ושיח בתפירת בגדים, ויגער בחייט מה מעשיך, יענה לו החייט המתן נא מעט, ואכן כעבור זמן יראה כי לפתע יצוץ כנגדו בית יד, ולאחמ"כ בית

איתא במדרש (רבה טו ז) בפרשתן על הפסוק (ח א) 'בהעלותך את הנרות', אמר רבי חנינא, אמר הקב"ה, עיניים שיש בך יש בתוכן לבן ושחור ואין אתה רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור, ומה אם עיניך שיש בתוכן שחור ולבן אין אתה רואה אלא מתוך השחור, הקב"ה שכולו אורה הוא צריך לאורה שלכם'. מכאן למדו צדיקים (כעי"ז ב'שפתי צדיק' בפרשתן) 'ארחות חיים', כי הנה לא כל העתים שווים, פעמים שמרגיש האדם אור בהיר בשחקים - כאותו לבן שבעיניים, כי אור ה' זרח עליו, ועל מי מנוחות ינהלהו הבורא הן ברוחניות והן בגשמיות, לאידך, פעמים שהוא מרגיש כי עולמו חשך בעדו כאותו שחור שבעיניים, ומכל צד באים עליו צר ומצוק לייסרו, מצד יצרו הרודף אחריו[כב], או מצד מצוקה גשמית, ויש הטועים ואומרים שעיקר עבודת וחשיבות האדם הוא בזמנים שאור ה' מאיר עליו, ולא כשאור וחושך משמשים בערבוביא, וק"ו בעת שהפך כולו לחושך. לזה בא רבי חנינא ואמר אין אתה רואה אלא מתוך השחור - דייקא מתוך השחור תראה את ה' יתברך. ולא תאמר שחפץ הקב"ה יותר בזמני אורה, כי 'הקב"ה שכולו אורה אינו נצרך לאורה שלכם'. אמנם לעבודתנו בזמני החושך הינו כביכול נצרך ונצרך[כג], כי עבודה כזו - מתוך חושך ענן וערפל אין לו להקב"ה מהמלאכים דרי מעלה, כי אם מאתנו דרי מטה[כד].

כה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל. 'החסידים המה מרוחקים בעצמם - שלפי דעתם רחוקים הם מהשי"ת, ותשוקתם להיות להם הרגש התעוררות והתלהבות לעבודה, וזהו שטות, כי שמא יש רצון מן השמים לעזור אותם בחשיכה' (ליקוטי הרי"ם תזריע).

וכך איתא במדרש בפרשתן (רבה טו ח) על ענין הדלקת נרות המנורה, וכי צריך הקב"ה לאורה שלנו, והרי כתיב (תהלים קלט ב) 'גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה' ומדוע ציוונו 'בהעלותך את הנרות', ומבאר המדרש על פי משל (עי' בהערה)[כה], שאכן הקב"ה הוא בעל הבירה והוא בעל האורה, אלא שנחת

הצוואר, וכו' עד שיראה לנגד עיניו בגד שלם נאה ומהודר, אמר לו הגרשז"א אמור לי בחור, וכי היה בידי החייט לעשות בגד שלם מבלי שיחתוך מקודם את הבד לגזרי גזרים, פשיטא שלא, **כך נמי בגד זה הנקרא 'אדם גדול' אינו נבנה אלא על ידי נפילות וחתיכתו לשברי שברים, ומשם** דרכו סלולה לעלות ולהתעלות.

כב. העצה היעוצה לכל איש ישראל, לעמוד ולהתחנן לפני הבורא שיזכהו להתקרב אליו, וכה אמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (עי' לקט אמ"ק בהעלותך ד"ה וכי תבואו מלחמה, מהר"י תרמ"ו), שבקרבן מנחה נאמר (ויקרא ב ב) 'וקמץ... והקטיר הכהן את **אזכרתה**' והיינו שע"י 'קומץ' זה ייזכר המקריב לפני ה', וכמו כן בקרבנות מן הבהמה היה 'הדם' לאזכרה, אך כ"ז לא היה לנו אלא בזמן שביהמ"ק קיים, **אך כהיום שאין לנו לא עולה ולא מנחה במה יעלה זכרונינו לטובה לפני הקב"ה**, אלא כדכתיב בפרשתן (י ט) 'כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה'', ופירש המהר"י ש'הצר הצורר' הכוונה על 'יצרו של אדם' שהוא צר ומיצר לכל, מה יעשה האדם ויינצל מפתויי ואונסי היצר להדיחו מעל ה' – **והרעותם**, עליו לזעוק ולהריע להשי"ת, וישתפך לפניו בתחינה ובבקשה, ויזעק לפניו, אב הרחמן, עמוד על ימיני וסמכני, וכוף את יצרני להשתעבד לך, ואל תביאני לא לידי ולא לידי... ובזה **ונזכרתם לפני ה'**, ויעלה זכרונו לפניו לטובה.

כג. היטב הגדיר זאת רבינו ירוחם ממיר זצ"ל, שיש בני אדם הסבורים שמטרת ביאתם לעולם היא לעסוק בתורה ומצוות, ואפילו כשהדבר עולה להם בקושי **עדיין** חובתם מוטלת עליהם, אך האמת היא להיפך, וכמו שנאמר (איוב ה ז) 'אדם לעמל יולד', דייקא לאותו עמל ויגיעה נולד האדם וירד לעולם הזה, ועיקר תכליתו לעסוק בתורה ועבודה מתוך יגיעה (דעת חכמה ומוסר, ח"ב עמו' קכב).

כד. ב'ספר החיים' (ספר זכויות פ"ו) **הביא רמז פלא נרמז בצורתה של האות 'צדיק'**, כי היא בנויה מהאות 'נון' ועליה אות 'יוד', והיינו כי הנון תרמוז על הנפילה (עיי' ברכות ד:), ואף ל'נופל' זה יש תקנה אם יטה שכמו לסבול על גוו את האות 'יוד' (הרומז ליהודי ויהדות), כלומר לסבול עול היהדות – בתורה ומצוות **מהיום והלאה**, בזה ייקרא **'צדיק'**. ולא יאמר הן אבדתי – כבר פרקתי מעלי מעט עול תורה ומצוות, א"כ אפרקנו לגמרי, אלא יטה שכמו לסבול מכאן ואילך. ורק 'פריקת' בהמה באה ע"י הורדת המשא, אבל יהודי צריך להרבות במשא (עד כמה שידו מגעת).

כה. וז"ל המדרש, למה הדבר דומה למלך שהיה לו אוהב (איש מפשוטי העם), אמר לו המלך, תדע שאצלך אני סועד, לך ותקן לי (סעודה). הלך אוהבו והתקין מטה של הדיוט, מנורה של הדיוט, ושולחן של הדיוט. כיוון שבא המלך

רוח תבוא לפניו כשקרוצי חומר יביאו משלהם כפי שידם - יד כהה משגת, כי זה יעלה לפניו לריח ניחוח[כו].

ומכאן, יענה כל חד וחד ליצרו שבא לפתותו ולומר לו - אין זה מן הראוי כי שפל ונבזה כמוך יעבוד את ה' הגדול הגיבור והנורא, המתן נא, אולי עוד יחוס עליך הבורא ויביא עליך זמני אורה, אז תזכה להתעוררות והתלהבות לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש, ואז יהא יאה ונאה שתעבוד את אלוקיך, כי באמת אדרבה ואדרבה, אין לך שעת רצון יותר מזו, ויותר חפץ הקב"ה בעבודת האדם כשהוא מרוחק, ולא עוד, אלא שעליו להודות לו יתב"ש, כי כבר אמר הנביא (ירמיהו לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי' - על ידי הריחוק מה' מתקרבים אליו מאד.

הטוב והמיטיב – להיות מיטיב לישראל ולהביט עליהם בעין טובה

בפרשתן (י לב), 'והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך', ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לכה אתנו) כי אחד מהטובות שהקב"ה מתחסד עם עושי רצונו שיזכהו להטיב לאחריני. וזהו הטוב אשר ייטיב ה' עמנו שנזכה לוהטבנו לך.

וגדלה מתן שכרה, כביאורו של הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (בפרשת בשלח) על הפסוק בפרשתן (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא', עפ"י דברי חז"ל (שבת קנא:) 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', וזהו 'והמן' היינו הפרנסה והשפע הבאה לו מן השמים הוא 'כזרע גד' ר"ת גומל דלים, היינו כפי מה שהוא גומל דלים ומרחם על הבריות כך מרחמים עליו מן השמים[כז].

ובכלל ה'הטבה' - שתהא עינו טובה בשל חברו, ישמח בשמחתו, בהצלחתו וגדולתו. וכן מצינו בפרשתן (ח יח-יט) 'ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל... לעבוד את עבודת בני ישראל באוהל מועד ולכפר על בני ישראל', וברש"י, 'חמשה פעמים נאמר 'בני ישראל' במקרא זה, להודיע חיבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד, כמניין חמשה חומשי תורה'. כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תר"ע ד"ה ולכפר) דלא נתבאר במה נתכפרו בני ישראל, כי לא מצינו שהביאו קרבן וכדו' לשם

באו עמו שמשין שסיבבו מכאן ומכאן מנורה של זהב (להאיר ולכבוד) לפניו. כיון שראה אוהבו את כל הכבוד התבייש (להציע לפני המלך את כליו) והטמין את כל מה שהתקין לו שהיה הכל (כשל) הדיוטות. אמר לו המלך, וכי לא אמרתי לך שאצלך אני סועד, למה לא התקנת (הכנת) לי כלום. אמר לו אוהבו ראיתי את כל הכבוד הזה שבא עמך, ונתביישתי והטמנתי כל מה שהתקנתי לך – שהיו כלי הדיוטות. אמר לו המלך, **חייך שאני פוסל את כל כליי שהבאתי, ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך**, עכ"ל. וכלומר, כי כלי זהב ומשכיות חמדה יש למלך די והותר בביתו. ואיננו נצרך ל'טובותיו' של רעהו הפשוט שיפאר שולחנו בכגון דא, ומה חסר בבית המלך – אותם כלים פשוטים שמציג האיש הפשוט אחר שנתייגע להשיגם לפי כוחותיו.

כיו"ב הוא לגבי כל ענייני עבודת האדם, אין הקב"ה דורש ומבקש מאדם מדרגות יראה ואהבה כשל המלאכים כי מזה יש לו די והותר למעלה... ובכלל אין הקב"ה נצרך ל'טובותינו' שנעבדו ונפארו בכלים מפוארים – במדרגות גבוהות באהבה ויראה יותר ממדרגתו - כראוי לבית המלכות, כי אין לו חפץ אלא ב'כלים' **שלנו – התגברות על היצר על הקנאה ושנאה ושאר תאוות הלב הן וכיוצא בהם... ומזה בא תענוג ונחת רוח לפניו.**

כו. יש להוסיף מה שאמרו להמליץ - מאי טעמא אמרה תורה להניח תפילין על הידיים, ומדוע דייקא על יד כהה השמאלית, אלא, שלא הרי הידיים כהרי העיניים ואוזניים וכו', כי אף שגם מהם יש לאדם שניים מכל אבר, מכל מקום בכוחם ובפעולתם שווים הם, כי שמוע ישמע הן באוזן ימין הן באוזן שמאל ללא כל חילוק. כמו כן ב' העיניים שווים הם. ובזה נשתנו הידיים, כי עיקר פעולותיו עושה האדם ביד ימין ואילו ידו השמאלית 'יד כהה' היא, חלשה ורפה יותר מן השנייה. לזה נצטווינו בבואנו להניח תפילין שהיא 'דביקות בבורא יתב"ש' להניחם דייקא על ה'יד כהה', להורות כי דייקא מהחלשים, ומזמני הנסיון והחשכה, שם היא עיקר דביקות הבורא, ושם יתגלה 'יחודו ואחדותו יתברך שמו בעולם'.

כז. ומוסיף ה'בית אברהם' עוד 'סגולה' לקבל שפע הפרנסה - **כשעינו כעין הבדולח**, בשמירתו על העיניים... וזהו אומרו 'והמן כזרע גד הוא - ועינו כעין הבדולח', שהפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותיו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה

כפרה. אלא הענין, כי בנ"י הראו כאן מדת עין טובה, בראותם שהשי"ת מעלה את עדת הלויים מתוך הכלל, ומקדשם יתר משאר אחיהם, ואפילו הכי לא קנאו בהם, אלא אדרבה, נהגו בהם טובת עין, ושמחו על קדושתם וגדלותם של אלו, ובמידת טובת עין נכללו כל המידות כאמרם ז"ל עין טובה כו'. ומפני זה הודיע השי"ת חיבתן, שחביבין הם כחמשה חומשי תורה, ומידת טובת עין הרי היא כפרה גמורה לאדם. והיא הייתה כפרתן של ישראל, כי באמצעות הלויים הוציאו ישראל מדת עין טובה לפועל[כח].

הוה זהיר - משנה זהירות בבין אדם לחברו ובפרט בענין הדיבור

בפרשתן (י ד), 'ואם באחת יתקעו, ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל'. ולכאורה קשה, וכי לקרוא לי"ב אנשים מתוך בני ישראל (שהרי לא עלה מספר הנשיאים יותר מי"ב) הוצרכו ל'חצוצרות', מדוע לא נשלח 'שליח' שיקראם לאסיפה. ומבאר הרלב"ג, כי אם היו שולחים שליחים היה מקום לבעל דבר לחרחר ריב בין הנשיאים, בטענה מדוע לנשיא פלוני קרא משה ראשון - הרי לך שהוא מחשיבו יותר ממני. ומתוך זה תתלבה

בשמירת עיניים תרבה פרנסתו. ואין הדברים אמורים רק לעניין 'פרנסה', אלא שמירת עיניים מתוך יראת שמים טהורה 'עומדת לעד' – לכל הדברים הנצרכים לו לאדם.

שמעתי על אחד מיקירי קרתא דשופריא אשר חזר מארה"ב בתחילת התפשטות ה'מגפה' (באותו הזמן עדיין לא היה ידוע על הסכנה הנשקפת למי ששוהה במטוס יחד עם אחרים שלקו באותו ווירוס), בעלייתו למטוס הוברר לו כי מקומו בכסא האמצעי, ואותם שישבו מימינו ומשמאלו הוציאו מחיקם את ה'כלים' הטמאים ו'עיינו' בהם בעמקות נפלאה... נחרד הלה מה יעלה בגורל עיניו, ובכדי לשמור על טוהר עינו ונשמתו עטף עצמו בסוודר בכל עת הנסיעה לבל יוכל לראות מאומה... סוף דבר, נתקיים בו כלשון הכתוב 'יפול מצידך אלף, אליך לא יגש', והוא נשאר בריא ואולם בלא שיקרב אליו הנגע. ולא עוד, אלא שלאחר שירד מהמטוס בהגיעם לארה"ק, נסע במונית (טעקסי) למחוז חפצו עם אחד הנוסעים במטוס שבסוף דבר הוברר שנדבק במחלה עד שהגיע סמוך לשערי מוות וכמעט שלא נואשו מחייו, ואילו האי גברא יקירא ששמר על עיניו לא היה בו אפילו 'זכר למחלה', כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו, וכלשון המדרש (במ"ר יד ז) **'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין'**.

עוד בהאי עניינא, פעם הוצרך הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל לעיין ב'מפת העולם' לצורך עניין כלשהו בבירור דבר הלכה, מיהר אחד הנוכחים והדפיס את ה'מפה' מתוך ה'כלים'... וכשהביאו אליו אמר הלה, הנה רואה הרב שיש גם תועלת מאותם הכלים, השיב לו הגר"ש וואזנער זצ"ל, אילו היה לי 'חבר' טוב אך לפעמים היה גונב ממני או משקר אותי, וכי היה לי 'עסק' ודין ודברים עמו... כך גם ייאמר לאותם הכלים, שאף אם יש בהם תועלת, אך מאחר שהם 'אבות נזיקין', על כן צריך למשוך את היד מהם...

כח. מעלה יתירה מצינו בה ב'עין טובה' כי בכוחה לשדד מערכות, ואף לשנות תכונות הזולת, וכה כתב ב'תולדות הישמח ישראל', כאשר גיסו של רבינו השיא את בנו נסע רבינו להשתתף בחתונה, ונשאר שם כל שבעת ימי המשתה. ביום האחרון של שבעת ימי המשתה אמרה לפתע אם החתן (אחותו של הישמח ישראל) שהכלה איננה מוצאת חן בעיניה, ואי אפשר לה אפילו להסתכל עליה, ע"כ היא דורשת בתוקף שהחתן יעזוב את בית חותנו, ויסע הביתה בחזרה. הדבר נודע לרבינו ונפשו עגמה עליו מאוד, בעת עריכת סעודת שבע ברכות האחרונה אמר רבנו תורה על הכתוב (בראשית טז ו) 'עשי לה הטוב בעיניך', ותרגם אונקלוס **כדתקין בעיניכי**, דהנה (לעיל (שם ד) כתיב 'ותקל גבירתה בעיניה', וברש"י, אמרה שרה זו מראה את עצמה כאילו היא צדקת... מדתו של אברהם אבינו ע"ה הייתה עין טובה, ומדת **עין טובה** הוא להיפך מ'עין רעה'. **כי כמו שעין רעה גורמת לדבר טוב שיהפך לרע כמו כן עין טובה מהפכת כל הדברים הרעים לטובה**, וכאשר אמרה שרה לאברהם שהגר מזלזלת בכבודה, אמר לה אברהם אבינו ע"ה, עשי לה הטוב - היינו **עשי ותקני אותה**, ובמה - **בעיניך** בעיניך הטובות – להביט במעלותיה, שתהפכי כל העניינים הרעים שבתוכה לטובה (ואכן, הדברים נשאו פרי ונמנע בס"ד כל ענין ה'גט' שם).

ומכאן, ילמד כל איש בדידיה, אף אם סבור אתה שפלוני מושחת... פלוני טבעיו רעים וכיו"ב רבות, **אנא, הבט והתבונן בו ב'עין טובה' וסוף דבר שיותקנו דרכיו, ויעזוב כל קלקוליו... ואף להורים ומחנכים ייאמר, בידכם הדבר – להפוך את ליבם ומוחם של התלמידים והבנים לטובה ולברכה – ע"י שתביטו בהם בעין טובה האומרת שוב ושוב, פלוני טוב הוא, פלוני חשיבותו גדלה עד מאד... כי בזה ייהפך לבבם וטבעם לטוב.**

אש המחלוקת... ותוצאותיה מי ישורנה... על כן אמרה תורה 'ואם באחת יתקעו' ונמצא שכל הנשיאים הוזמנו יחדיו באותו רגע ובאותו כבוד, וייסתם פיהם של בעלי מחלוקת.

ושמא תאמר, וכי נגזר עלי לסבול מחמת 'דמיונותיו' של פלוני, הרי אני מהלך בדרך ישרה, ואם פלוני 'מסובב' בדמיונות שווא ומדוחים יאכל בעצמו את פרי מעלליו. תשובתו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפרשתן על הפסוק (יב ג) 'והאיש משה עניו מאד' וברש"י 'שפל וסבלן', וביאר הרי"ם להיות שפל ועניו הוא באמת מעלה גדולה מאד. אך יש מעלה יותר מזה - שיוכל לסבול את שפלות חברו (ליקו' הרי"ם בפרשתן). ודבר שפתיים אך למותר[כט].

וביותר יש להיזהר במשנה זהירות בשמירת הלשון - שלא לדבר סרה איש ברעהו ואדרבה לדבר טוב איש על רעהו. דכתיב בפרשתן (ט כ) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', וביארו צדיקים על פי - בשמירת פיו הוא גורם שה' יחנו - שה' יחנה וישרה שכינתו על האדם. ועל פי על ידי ה'פה' - ה' יסעו באם אינו שומר את פיו הרי הוא מגרש את השכינה הקדושה ממנו, ותסע השכינה להלאה (אילנא דחיי, פיעטרעקאוו תרס"ח)[ל].

ואותי יום יום ידרושון – לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו **בפרשתן** (י לג), 'ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלושת ימים לתור להם מנוחה', וידוע מה שכתבו רבותינו הראשונים (רמב"ן פסוק לה, ותוס' שבת קטז. ד"ה פורענות) בשם

כט. מעניין לעניין באותו עניין, מעשה נורא סיפר הרה"ג בנש"ק רבי חיים מאיר הגר שליט"א, איתן מושבו בעי"ת חיפה יצ"ו, ומשמש כמגיד שיעור בישי"ג 'יחל ישראל' דחסידי סערט ויז'ניץ בפני הבחורים המבוגרים, וכה הוי מעשה, לפני כשנה הזמינו את ב"ב לעשות 'תכנית' (מופע) בפני כ800 תלמידות סמינר, באמצע התכנית קמה אחת מהמורות, ושפכה עליה 'קיתון של רותחין' לעיני קהל ועדה, בטענתה שאין כל רעיון (מֶסֶר) חינוכי בתכנית, האשה הלזו נדהמה מאוד מן הדברים, ומיד נסתה לפייס אותה בדברים רכים, הניחי לי בזו השעה כי כדי בזיון וקצף, ואחרי ככלות הכל אסביר לך כוונתי... אבל, ה'מוכיחה' עמדה על שלה בכל התוקף, וזעקה לעברה, לא ולא, תפסיקי מיד... אין כח בידי בשר ודם לתאר את רגשי הבושה והכלימה שהיו מנת חלקה מראשה ועד כף רגלה... וכבר לא היתה מסוגלת להמשיך מרוב הלם וכאב ובושה, והמשיכה עוד כמה רגעים בלבד ועזבה את המקום חפויית ראש... מיד בצאתה כשכולה בוכייה ונסערת שפכה בפני בעלה את מר ליבה על שככה עוללו לה. והוא החל מפייסה, ובתוך דבריו עמדו לנגד עיניו סיפורי מעשיות ששמע וראה על 'ישועות' גדולות אשר ניתן לפעול על ידי המחילה על בזיונות, על כן הפציר בה למחול למי שפגע בה ולהקדיש את הזכות הגדולה עבור שלושה בחורים משומעי לקחו, בני כ"ג – כ"ד שנים, אשר כבר זמן רב עבר מעת שהגיעו לפרקם ועדיין לא נושעו, ובגבורת לב כבשה את כעסה ומחלה לה. לא עברו ימים רבים, **ובתוך כמה שבועות זכו כולם למצוא את זיווגם כשכל שידוך ושידוך היה 'נס' בפני עצמו** (אי אפשר לפרט, אך כל היודע סיפור הדברים לאשורו רואה בעליל כי יד ה' עשתה זאת), ע"כ דבר המעשה.

אגב אורחא יסופר, שלאחרונה (עקב ה'מחלה' שהתפשטה ברחבי העולם) פרסמו אנשי מעש שכל מי שנפגע על ידי רעהו ומחל לו מתבקש להעלות את המעשה ע"ג הכתב, ואם ישלח אליהם את הכתוב יכנס שמו להגרלה על סך ח"י אלפים (18,000) שקלים, וכל זאת בכדי להרבות שלום בעולם ולהרבות זכויות לעצור את המלאך המשחית, גם משפחת הרב הגר שלחו את סיפורם, ואכן, ביום ב' סיון נערך הגורל ורבי חיים מאיר זכה בו (ויהי לפלא, שזכיתו חלה ביום הילולא של זקנם להרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע) אבל, באמת אמרו, כי אותו סכום שזכה בו אינו אלא 'לשבר את האוזן' - משל אחד מני אלף לגודל השכר הצפון בשמים למי שחושק שפתיו בכח שלא להשיב למחרפהו, ועוד מוחל לו לפנים משורת הדין, וידועים דברי הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (ישיר משה על שה"ש) על הפסוק (שם א ב) 'ישקני מנשיקות פיהו', כי נשיקה רומז על תענוג ואהבה – וממה הקב"ה מתענג, **מנשיקות פיהו – כשאדם משיק שפתותיו זו לזו** בכח – לעצור בעדם מלהוציא איזה דיבור... שבזה 'נותן' הוא כביכול להקב"ה מנחת אהבה...

ל. וכבר אמרו בעלי המוסר ב'לשון נופל על לשון', כי הקב"ה ברא בעולמו 'דומם צומח חי מדבר', ובכל אחד מהם כשימות ויכלה הדבר נקרא בשם 'נבל', הצומח ייקרא 'עציץ **נובל**', הדומם '**נבלי** חרס' והחי **נבילה**, על משקל זה נאמר **שניבול** פה הוא הוא סופו של ה'מדבר' – האדם. כי אם אינו שומר פיו הרי זה נחשב כ... ל"ע.

מדרשי חז"ל שהיה זה 'כתינוק הבורח מבית הספר', וכלומר שנסעו מהר סיני משום שחששו שמא יוסיף הקב"ה לתת להם תורה ומצוות.

ועל פי זה פירש ה'כלי יקר' את האמור כאן בזה"ל, לפי שכתוב במגילת סתרים 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' (ספרי עקב יא כב), משל לשנים שהולכין זה מזה, זה הולך מיל למזרח וזה למערב, נמצא שהם רחוקים זה מזה ב' מילין (אעפ"י שכ"א הלך רק מיל אחד), כך אמר הכתוב כי המה נסעו מאחרי ה' ונזורו אחור דרך ג' ימים מן השכינה, ולעומת זה גם ארון ברית ה' נוסע לפניהם להתרחק מהם דרך ג' ימים, נמצא ריחוק דרך ו' ימים ביניהם כדי לתור להם מנוחה מן המצות אשר מאסו בהם, עכ"ל. והרבה יש להתעורר בהתחזקות ב'קביעות עיתים לתורה', ללמוד חק תלמודו בכל יום ממש[לא], ושלא יעבור עליו אפילו יום אחד ח"ו לבטלה, בכדי שלא יהא בכלל 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך'.

והנה אמרו חז"ל (שבת קטז. הובא ברש"י פסוק לה) כי פרשת ויהי בנסוע הארון הרי הוא ספר בפני עצמו, והוא נבדל בנונין הפוכין בתחילתו ואחריתו - להבדיל בין פורענות לפורענות, ובתוס' (שם) ביארו שפורענות הב' הוא פרשת 'ויהי העם כמתאוננים', ונאמר מיד 'ותצא אש'. והפורענות הא' היא מה שנאמר 'ויסעו מהר ה'', וכמדרש חז"ל 'כתינוק הבורח מבית הספר'.

ולכאורה צריך ביאור, דבשלמא בפרשת המתאוננים אכן נאמר 'פורענות' - ותצא אש. אבל איזה 'פורענות' היא במה שהם ברחו מבית מקום לימודם, שאין זה אלא עוון אבל לא פורענות.

ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (ספר הזיכרון מכתי"ק בדרוש לז' אב עמ' נא) באופן נורא וז"ל. 'כי הנה איתא במדרש רבה פר' ראה (פרשה ד) 'הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים, אמר להן אם תעשו מה שכתוב בספר הזה אתם ניצולים מן הסייף הזה, ואם לא תעשו, אתם נהרגים בסייף הזה', וכוונתם בזה כי אינו דומה פורק עול לימוד התורה לעובר שאר עבירות, כי בשאר עבירות העונש מעותד ליום מועד כי יבוקר פנקסו, אבל ביטול תורה אינו כן אלא עונשו כרוך בעקבו כשני דליים מים כשזה עולה זה יורד. ועל כן אמרו חז"ל (אבות ג ה) הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ'. כי העוזב את דרכי התורה הרי הוא נכנס מיד לעול מלכות ופורענות באה עליו, נמצא שעצם חטא עזיבת התורה היא עצמה פורענות כי הם כרוכים זה בזה. על כן באותה שעה שעזבו וברחו ממתן התורה, מיד ראה משה רבינו כי שעבוד עול מלכויות מתוח כנגדם, פתח בתפילתו ואמר - 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך, ולא ישלטו בבניך'.

ולעומת זאת כמה גדול כוחה של תורה וחביבות לומדיה, וכדכתיב בפרשתן (ח יח-יט) 'ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל, ואתנה וכו' מתוך בני ישראל לעבוד את עבודת בני ישראל באוהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש', וברש"י, 'חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חיבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמניין חמשה חומשי תורה'. וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (עי' שפ"א תרל"ו ד"ה בשם), שכאשר נבחרו הלווים לעבודה חלשה דעתם של ישראל שאינם ראויים לעבודה, על כן הודיע חיבתן שעדיין בידם לזכות לתורה, כי כתר תורה מונח הוא וכל הרוצה ליקח יבוא ויקח (יומא עב:), ולכך כפל שמותם

לא. מיקירי קרתא דשופריא ומנקיי הדעת שבה היה הגה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, ביום מן הימים הוצרך ר' זלמן להיכנס אצל הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע ונקבע לו לשעת בוקר מוקדמת, ולכן הקדים ר' זלמן והגיע לבני ברק בלילה שלפני היום, והשתכן אצל בנו ר' נטע. והנה מנהגו של אותו חסיד היה לשכב במיטתו בין השעות 11 בלילה עד 2 לפנות בוקר, ותיכף היה מתעורר לעבודת הבורא. באותו לילה לא הספיק רבי זלמן להשלים כל שיעוריו בתורה, ועל כן נשאר ללמוד לגמור חוק לימודו, הפציר בו רבי נטע שילך לישון וכבר ישלים את לימודיו למחר... אך ר' זלמן לא זע כלל לשמע דבריו אלא המשיך בלימודו, אך בנו שדאג לו המשיך ואמר לו, אולי תמשיך מחר... אולי תשלים למחרת את חוק לימודך... הלא מאוחר כעת... משראה שאינו נענה לאחר כל ההפצרות המרובות, פנה ר' נטע אל מטבח ביתו וישב לסעוד את לבו בסעודת הערב. אדהכי והכי סיים ר' זלמן את לימודיו, ובעברו ליד המטבח הבחין בבנו האוכל לשובע, פנה אליו ואמר לו... די לך נטע בני, אולי תשלים למחרת...

כמנין חמשה חומשי תורה לרמז על כח התורה אשר עדיין הוא בידם[לב].

ישמחו במלכותך שומרי שבת – השיר והשבח ביום שב"ק

בפרשתן (י י), 'וביום שמחתכם', איתא ב'ספרי' (יט) 'וביום שמחתכם - אלו השבתות', והיינו שאף ש'שמחה' היא מעיקרי עבודת ה' גם בכל ימות השבוע, ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים ק ב) 'עבדו את ה' בשמחה', אך מצוה יתירה יש בה בשבת, וכלשון הפייטן (בזמר כל מקדש) 'ביום השבת קודש שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל'.

וכבר פירשו צדיקים (אגרא דכלה כי תבוא) במאמר הכתוב (דברים כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל', שהנה האותיות ש'תחת' (כלומר אחרי) אותיות 'אשר' הנם 'שבת' (שכן לאחר א' באה הב', לאחר ש' ת', ולאחר ר' ש'), ולימד הכתוב שכל התוכחה היא על שלא עבד את ה' בשבתות בשמחה ובטוב לבב מרוב כל[לג].

מעיקרי עבודת ה' בשמחה בשב"ק הוא בריבוי זמירות שירות ותשבחות, וכמנהג ישראל קדושים, וכבר מצינו יסוד נאמן וקדום בדברי הגמ' (מגילה יב:) 'אמר רבא יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות'.

נפלאים המה דברי התוספות במסכת סנהדרין (לז: ד"ה מכנף) בזה"ל, כתוב ב'תשובת הגאונים', אומרים קדושה ביום השבת [עיי"ש], דכתיב (ישעיה ו ב) גבי חיות 'שש כנפים לאחד', וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, רבש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם, יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, שנאמר (שם כד טז) "מכנף הארץ זמירות שמענו", אלו ישראל שאומרים לפניו שירה בעולם הזה. עכ"ל.

ואמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דאף שלאנשים כערכנו אין שמץ של השגה מאי נינהו מלאכי השרת וחיות הקודש, וכל שכן שאיננו מבינים מה הם הכנפיים של המלאכים, אולם זאת גילו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שביום השב"ק אנו עושים בהבל פינו מה שמלאכים יכולים לעשות, והשיר והשבח שאנו משבחים למלך קל חי וקיים ביום השבת הוא כמו שירת המלאכים.

עוד כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויקרא תרמ"ח ד"ה במדרש) משמו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל, ושמעתי מפי מו"ז ז"ל מה ענין שירה בכנף לחיות

לב. איתא במשנה (יומא פג.) מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, וביאר הרמב"ם בפירוש המשניות שאף שאין דבר העומד בפני פיקוח נפש, אך 'אין עוברין על המצוות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאים בטבע' וכו', אבל האכלתו מ'חצר כבד' של הכלב אין זה רפואה טבעית אלא בדרך סגולה, וביאר ה'כלי חמדה' שעד שאתה משתמש בסגולה בדבר איסור עדיף להשתמש בתורה שאין סגולה כמותה וכמו שנאמר (שמות יט ה) 'והייתם לי **סגולה** מכל העמים'.

וכבר היה מעשה באחד שנזקק לרפואה ונכנס אל הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע וביקש 'סגולה' למכתו, נענה לו השפת אמת שאין דרכו בכך לחלק סגולות, אך הלה במר נפשו התעקש והעיז פניו ואמר איני זז מכאן עד שיתן לי הרבי סגולה, השיב לו השפ"א, סגולה הינך רוצה, עסוק בתורה שנאמר בה 'והייתם לי סגולה'.

לג. מעשה באחד מאנשי הרה"ק רבי בונם מפשיסחא זי"ע אשר היה 'עצבן' (יהודי השרוי בעצבות ל"ע) שרצה לבוא אל הרה"ק ולשבות אצלו בשב"ק, ומן השמים סיבבו שלא עלה בידו להגיע עד 'פשיסחא' רק במוצש"ק. בבואו אל הקודש אמר לו הרבי ר' בונם, הנה יום השבת קודש מופלג הוא במידת הכנסת אורחים, וכשבא אצלו אורח טוב, יתן לו ויכבד אותו כפי ערכו. דהיינו אם חל ר"ח בשבת או חנוכה בשבת יכבד אותו **קצת**, דהיינו ב'קריאת מפטיר ובמוספים' של ר"ח. אם חל יו"ט בשבת יכבד אותו **יותר**, ויתן לו את כל הקריאה ואת כל התפלה של יו"ט, ואם חל יוה"כ בשבת אז יכבד אותו **יותר ויותר**, שיתן **לו** את המאכל - שאסור לאכול ביוה"כ שחל בשבת, ויבטל שבת א"ע כנגד יוה"כ. אך אם חל ט' באב בשבת, הרי הוא נדחה לאחר השבת, והשבת **אינו מכבד אותו כלום**, כי הש"ק אומר באורחים כאלו אין רצוני היום, רק יבואו לאחר השבת... ורמז היה בדבריו על 'עצבן' זה שנדחה מלהיות אורחו עד לאחר השבת (הובא בשיח שרפי קודש החדש, שבת כד).

הקודש, רק שע"י השירה מתעלין כמו העוף (שמגביה עוף לגבהי מרומים) בכנפיו, וכן כתב האריז"ל שכל עלייה על ידי שירה[לד]. עכ"ל[לה].

ויהא רעוא שבקרוב ממש יקויים בנו האמור בפרשתן 'ולא יהיה בבני ישראל נגף'[לו], 'כי ה' דבר טוב על ישראל'[לז], ושמחת עולם על ראשינו, במהרה בימינו אמן.

לד. ומן העניין להביא מה שכתב 'החינוך' (מצוה שפד) בטעם המצווה האמורה בפרשתן לתקוע בחצוצרות בעת מלחמה וביום שמחתכם ומועדיכם, וז"ל, **שהאדם מהיותו בעל חומר צריך התעוררות גדול אל הדברים**, כי הטבע (של האדם) שמבלי מעיר יעמוד כישן, **ואין דבר יעוררהו כמו קולות הניגון**.

לה. ומקום איתנו לעורר על זכות וחובת האבות להשריש אש קודש וחמימות בצאצאיהם בעת סעודות השבת על ידי הזמירות וסיפורי צדיקים, ובזה יכנס לליבם **נועם** עבודת ה' ואהבתו ית', עד שגם כי יזקין לא יסור ממנה. ואם אמר הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל בשם הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע כי **דף גמרא בשבת שווה בערכו לחמש מאות דפי גמרא בימות החול**, וכן פרק תהילים אחד בשבת שקול כנגד חמש מאות פרקי תהילים בימות השבוע (הובא בספר איש חסיד היה עמ' שג), הרי על דרך זה **גם שעה אחת של שירות ותשבחות בשב"ק ביחד עם הבנים שקול לעניין התועלת שבו לחמש מאות שעות בימות החול**...

ושמע נא למה שכתב המהרי"ט (בנו של המבי"ט) בספרו 'צפנת פענח' (דברים כב ו) וז"ל, ציפור זה אינו מצוי אצל בני אדם אלא מצד ההכרח, בשעה שעוסק ביישוב העולם ובקיום המין, כי לצורך עצמה בהרים ובֵּגֵאָיוֹת ובמדברות מצאה ביתה, אבל לגדל בניה צריכה לבוא אל היישוב. והקב"ה הטביע בה **שאע"פ שהיא מתרחקת מאוד מרשתות ומכמורות בני אדם** וכשיתקרבו אליה תגביה עוף וכו', **עכשיו לצורך בניה** יושבת וכורעת עליהם, **ואף אם יתקרבו אליה בני אדם יושבת ודוממת ומוסרת עצמה למיתה לקיים מצות בוראה**, כי כן הטביע בה יתברך. עכ"ל. ומעתה, אם ציפור מוכן למסור נפשו עבור בניו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה אנו כבני אדם מחוייבים למסור נפשנו עבור בנינו, ואף אם קשה הדבר – ימסור עצמו ברוב רחמנותו על בניו. [ועד"ז גם בשאר העניינים, ובפרט לעניין הכלים המאררים, שגם אם 'קשה' לו מאוד להתנתק מהם רח"ל, או שנדמה לו כי זקוק הוא להם ביותר, הרי **יפתח** את ליבו לרחם על בניו לבל ירדו לבאר שחת **ויסגור** את המכשיר...].

וכמה יקר ונכבד בעיני ה' זה האיש המחנך את בניו לתורה וליראת שמים, שהנה סיפר הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, שפעם אמר לו הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע **שכל המלמדים צריכים לדעת שהם מתעסקים במלאכת הקודש**, ואין הכוונה דווקא לאותם המלמדים גמרא לילדים גדולים, אלא אפילו אלו המלמדים ילדים רכים בשנים ב'כיתות גן'.. וכן על זה הדרך גם ל'בית יעקב אלו הנשים', שכל המחנכות ואפילו לילדות קטנות, צריכות לדעת גודל תפקידן שהן מתעסקות במלאכת הקודש. והוסיף לומר, שכשם שמצינו לגבי יהושע בן נון, שנאמר (כז יח) 'ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו', ולכאורה מה שייך לקחת בן אדם, ופירש רש"י 'קחנו בדברים, אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום', כך **אומרים מן השמים בכל יום לכל מחנך ומחנך, אשריך שזכית להתעסק במלאכת הקודש**, ולא עוד אלא שיש מחנכים שזוכים ונאמר להם פעמיים ביום... ובוודאי, מי יעמוד בסוד קדושים לפרש דברי חכמים וחידותם, אך אפשר שהכוונה למחנך שצריך חיזוק ביותר מחמת הקשיים שעברו עליו באותו יום).

אף אנן נעני ונאמר, שאין הדברים אמורים רק לגבי מלמדים, אלא **כל אב לבנים אף הוא זוכה ל'בת קול' זו אשריך שזכית להתעסק במלאכת הקודש**, שהרי אף הוא מחנך את בניו, אך זאת בתנאי קודם למעשה שאכן נוהג כראוי ומחנך אותם, ולא כשמתרשל בחובתו הקדושה ח"ו.

לו. הנה כתיב בפרשתן (ח יט) 'ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש', וברש"י, '**שלא יצטרכו** לגשת אל הקודש'. דבר נחמד הביא הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (אות י) לפרש בדרך צחות, ע"פ המסופר על גביר אדיר אשר היה בריא ושלם בגופו ובממונו, ואף נתברך בבנים כשתילי זיתים, פעם אחת ניצב האיש לפני הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע וביקש את ברכתו, שאלו 'המגיד' הרי לא חסרת מאומה ומדוע באת אלי, השיב הגביר, על הא גופא באתי לבקש את ברכת הרבי, שלעולם לא אצטרך לבוא אליו... עפי"ז ביאר ה'אמרי נועם' בלישנא דקרא, כי 'הקודש' מרמז על הצדיק, והכי קאמר 'ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש', שלא יצטרכו לגשת אל הצדיק מחמת נגף ח"ו וכדומה ושאר חסרון, אלא רק לזאת ילכו אל הצדיק לבקש ממנו שיפעל בתפילותיו **שלא יצטרכו לגשת אל הקודש**... ולעולם לא יחסר להם מאומה, אכי"ר.

לז. ידוע שהרה"ק מלעכאוויטש זי"ע אמר פעם בחזרו מבית הטבילה בערב שבת קודש פרשת בהעלותך, לעת כזאת היה עלינו לשורר ולזמר בתופים ומחולות, כי בפרשה זו כתיב (י כט) 'כי ה' דיבר טוב על ישראל'.